

Egy földosztó „miniszteri biztos” emlékeiből

Természetesen azt biztosra vettük a Győrffy Kollégiumban, hogy Hitler és szövetségesei el fogják veszíteni a háborút, és sokat vitatkoztunk arról is, mi következik azután? Milyen politikai, társadalmi, gazdasági rend? És milyen átmenettel fejlődik szocializmussá? (Mert az nyilvánvaló, hogy előbb-utóbb szocializmussá kell fejlődnie!) Am a sok vita után is sejtelmes ködben gomolyogtak fogalmaink a jövőről, még inkább a szocializmusról. Egy valami nem volt vitakérdés: földreformot kell csinálni.

A népi irodalom, a falukutató irodalom hatása talán ebben volt a legáltalánosabb: a harmincas évek második felében s a negyvenes évek elején az értelmiség és a diákság gondolkodó java a földreform pártjára állt. A Győrffy Kollégium ebben alig különbözött egyetemi és mozgalmi háttérétől, talán csak annyiban, hogy előadásokon, vitákon, szemináriumokon az eljövendő földreform végrehajtásának feladataira is igyekezett felkészíteni a kollégistákat.

Nem rejtettük véka alá ezt a készülődést. Téma volt a földreform a Kollégium körül szerveződő Parasztfőiskolások Közösségében is. Amikor Győrffy Sándorral kettesben — kollégiumi megbízásból — eljárógattunk a Bölcsészsegítő vitáira, némi vihart kavarni, a földreformot ott is terítékre hoztuk. A Kollégium erzsébeti Népfőiskoláján pedig már a földreform „gyakorlatát” is próbálgatták; 1943 októberében a Magyar Út-ban így irtam erről: „Földreformot csináltunk tavasszal — mesél tovább mosolyogva az igazgató, s egy különösen szép táblára mutat. — Ezen a részen — kb. 50 négyszögöl lehet — minden ifjúnak egy-egy ágyat osztottunk ki. Azt vetettek bele, amit akartak, s szabad idejükben kedvükre gondozhatták.” „Gyönyörű kis konyhakert ez a kiosztott rész. Van rajta minden, mi szem-szájnak ingere, nem volna jó manapság a pesti gazdasszonyokat beleszabadítani.” S a riport végén: „Elmaradnak mögöttem a ‚földreformos’ földek, a piruló paprikák s a karalábé üde zöld levelei. S a kis népfőiskola, benne a magyarság egymilliomod részével. Ezt a törtét növelni kell még nagyon sok ilyen tárgyú, irányú és munkájú népfőiskolával és nagyon sok mezőgazdasági szakiskolával. S azután alkalmat adni arra, hogy a szakképzett fiatalság nagyban is megcsinálhassa azt, amit 50 négyszögölon megcsinált.”

1944 végétől Debrecenben kezdtek gyülekezni a kollégisták. Ki a kommunista pártban, ki a parasztpártban, ki valamelyik szerveződő minisztériumban vállalt munkát. Estefelé találkoztunk a közös szálláson; egy elhagyott házban rendeztük be. Vacsora után (zsiros kenyér) összejöttünk az ágyakkal, matracokkal, rekamiébetétekkel, szalmazsákokkal zsúfolt, fűtetlen közös hálóban, nyomdafestékszagú könyvekből részleteket olvastunk fel, és végtelen vitákat folytattunk a NEP-korszak, a dialektika négy sztálini alaptörvénye, a lenini szövetkezeti terv értelmezéséről.

Ahogy sűrűsödtek a tennivalók, úgy közeledtek a valóságos gondokhoz a vitáink. Például: a földreform törvénytervezetéhez.

Erdei Ferencsel naponta találkoztunk; őt tekintettük a földreformtörvény elsőszámú alkotójának. „Egész korábbi életében készült arra, ami 1945-ben bekövetkezett” — írta magamagáról negyedszázaddal később. Pótolhatatlan *készültség* volt ez a földreform dolgában: fejében az egész magyar paraszttársadalom térképe, birtokmegoszlása, a legszükségesebb adatok, adalékok — a tájékozódás akkori lehetetlenségei közepette senki ezt a munkát nem végezhetné volna el úgy, mint ő, a 34 éves fiatalember, aki a szó szoros értelmében „könyv nélkül”, fejből ké-

szítette el már Szegeden a földreform vázlatát, s dolgozta ki Debrecenben a részletes javaslatot. Helytállva a pártban és a pártközi vitákban is a javaslat mellett.

Bevonta a készülődésbe a kollégistákat is; este a szálláshelyünkön továbbgyűrűztek a viták. Egy régebbi írásom alapján, ízelítőnek:

— Szó sincs róla, nem hagyunk meg háromszáz holdat! Mi az, hogy: „ellenálló földbirtokos”?

— Jön majd az egész felsőház, és hozza nekünk a pecsétes írást, hogy ő ellenállt!

— Gyerekek, ez felsőbb szempont.

— Azé legyen a föld, aki műveli. Ez a legfelsőbb szempont.

— És kétszáz holdat hagyunk a parasztbirtokosnak. Esze nélkül ugrik bele a csizmába minden nagyságos úr.

— A végén mit osztunk ki? Jut egyáltalán a parasztnak is?

— Fiúk, ez demagógia. Nem proletárdiktatúrát csinálunk, hanem koalíciót.

— Egyelőre.

— Hagyjátok már! Úgyis egy lesz az egész. Előbb vagy utóbb.

— Majd ha a parasztnak úgy akarják.

— Bele kell abba segítenünk, barátom, nekünk is . . .

És így tovább, többes szám első személyben: „csináljuk”, „nem engedjük”, „nem fogadjuk el”, „kiosztjuk” — huszonöt éven aluliak mindnyájan. Nem minden fiatalos gőz nélkül alakult ki a vitákban ez a birtokon belüli többség, de nem is minden alap nélkül.

Éjfél tájban szigorú rend szerint be kellett fejezni a közös hálóban a mindennapos vitákat; éjfélkor elhallgattak a legmakacsabb vitakozók is. (Azokat a vitákat azóta sorra lezárta az élet. De abból, amit az éjfél utáni csendben hozzáálmodtunk, úgy hiszem, még ma is sok a resztancia.)

(A legszeleesebb rekamiébetétem a háló közepén egy szerelmespárnak juttatta az osztó igazság. Állig beöltöztek ők is éjszakára, mint mindnyájan; mocnás nélkül, szorosan egymás mellett feküdtek a fülélő sötétben. Nem lett ebből a szerelemből sem gyerek, sem házasság. De szerelemnek szép volt mégis — a legszebbek közül való.)

Január végén beszereztem egy 1945-re szóló előjegyzési naptárt. Máig is őrizgetem, elég megviselt állapotban, mert augusztus 10. szilveszterig öthónapos lyukat rágott benne a történelmen valami deheroizáló egér. Innen, az előjegyzési naptárból olvasom ki, hogyan teltek a napok, amikor elindultunk Debrecenből a felszabadult országrészekbe az „ezeréves per” ítéletvégrehajtójának.

A Földművelésügyi Minisztériumban pecsétes írást kaptam:

„Fekete Gyula urat megbízom, hogy Borsod vármegyében a földreform végrehajtásával kapcsolatos minden intézkedést megtegyen. Utasítom az összes közigazgatási hatóságokat és önkormányzati testületeket, hogy a miniszteri megbízott működését mindenben segítsék elő, megkereséseit soron kívül intézzék el. Kívánságára élelemmel, helyiséggel, fogattal lássák el. Kérem az orosz katonai hatóságokat, hogy a miniszteri megbízott mozgási szabadságát ne korlátozzák, és működésében támogassák. Nagy Imre, földművelésügyi miniszter.”

Kaptam 150 hadipengőt is, életem első fizetési előlegét. (Három hónappal azelőtt az udvarunkon egy szovjet katona megfogott egy tyúkot, s 300 hadipengőt nyomott a markomba.) A minisztériumból a szovjet főparancsnokságra mentünk: ígéretet kaptunk, hogy a megyeközpontok parancsnokai — éppen értekezletet tartottak — állomáshelyükre visszamenet elvisznek néhányunkat az autójukon. Megtakaríthatunk ezzel két-három napi viszontagságos utazást.

A kor hangulatából is idéz valamit az az írás, amely ennek az utazásnak a hangulatát örzi: Szinyicin ezredes, azt hiszem, az első pillantásával fölmérte, hogy katonai szempontból ahhoz a selejtes emberanyaghoz tartozom, amelyet csak függelékben volna szabad a létszámjelentésnél megemlíteni.

— Tavaris palkóvnyik Szinyicin . . . — kezdtem az előre kigondolt szöveget, s közben zsebeimmet kutattam a megbízólevél után.

Az ezredes türelmetlen pillantásokkal várta az eredményt. Átfutotta az írást. — Tak, haraso — mondta egyebek közt. Nem értettem a többit. Újra megnézett, mint emberanyagot, majd a társaimat vette szemügyre. Azt hiszem, felmérte, hogy az ő megyéjének milyen földosztó jutott, s elég kedvetlenül indult kifelé.

Oten helyezkedtünk el a négy főre méretezett kis dzsipen, a sofőr, két tiszt és Szinyicin, én pedig közöttük, olyasformán, mint a vetőkocka ötös mezőjében a középső pont. Meglehetősen kényelmetlen volt így az utazás. A hátul ülőknek — az ezredes is hátul ült — erősen nyomtam a lábát, én viszont belegéberedtem a kucorgásba.

Beszélgettünk is közben. Ilyenkor én, ha nem készülhettem föl a mondandókra, egyszerre négy nyelven beszéltem: oroszul, németül, angolul és latinul. Mindig azt az idegen szót használtam, amelyik előbb jutott az eszembe, néha egy szót több nyelven is, hogy jobban megértsek. A szavak jelentésének árnyalataival és a nyelvtani finomságokkal nemigen törődtem, és ez idő szerint nem vagyok benne biztos, hogy pontosan fejeztem ki gondolataimat. Igyekeztem megmagyarázni útítársaimnak azt, amit — több pártvezető megnyilatkozásának ismeretében — már én sem egészen érttem: mit akar a Parasztpárt.

Palkóvnyik Szinyicin gondterhelten hallgatott, s időnként megpróbálta úgy elhelyezni a lábát, ne nyomjam annyira. Válaszolt is néha meg kérdezett is, de nemigen értettem; ő nem szóból tanult oroszul.

— Ich verstehe nicht... Nyeponyemáju.

Erős idegzetének tulajdonítom — így utólag —, hogy nem tett ki a kocsijából az árokpartra. Miskolcon aztán felpörgött az idő.

A megyében 220 falu, a felosztható föld 190 ezer hold körül. A posta nem működik, a telefon úgyszintén, a vasút alkalmi és bizonytalan. Szinyicin dzsipje segített körbehordozni a 600-as rendeletet a járási székhelyekre: *lehetőleg még aznap* juttassák el minden településre, ha más-ként nem megy, gyalogfutással; *lehetőleg még aznap* dobolják össze az igényjogosultakat, ismertessék a rendeletet, válasszák meg a Földigénylő Bizottságot. És haladék nélkül hozzálátni a földigénylők összeírásához, a felosztható birtok számbavételéhez.

Még aznap: járási megbízottakat kinevezni, „repülőbizottságokat” szervezni.

Négy nap múlva katonai vonalon jelentettem a földművelésügyi miniszternek: levertük az első karókat! — No, akkor ti vagytok az elsők — mondta Nagy Imre.

Több volt ebben a sietség, mint az alaposág. Voltaképp csak ezután következett a földosztás aprómunkája meg a vég nélküli huzavonák, küldöttségjárások, újrafelosztások. A legtöbb baj abból származott, hogy talán sehol az országban nem volt annyi eszkimó s olyan kevés foka, mint Borsodban.

Legnagyobb gondom a közlekedés volt. Hiába a pecsétes íráson az ukáz: a miniszteri biztost „fogattal lássák el”, ha sehol a faluban egyetlen árva fogat. Végére is gépesítettem magam, igényeltem a katonaságtól egy öreg kincstári kerékpárt. Sem azelőtt, sem azóta együttvéve sem ragasztottam annyi defektet, mint azokban a hetekben; kétségkívül kényelmesebbre sikerült egyszer-egyszer az utazás a vonat tetején, mint azon a megátalkodott járművön.

Rendeletet, plakátot bőséggel, de élettapasztalatot, emberismeretet, szervezőképességet senki sem dugott a vászontarisznyámba, s találgatom utólag, mi mindent kapkodhattam el, a feladat nagyságához képest bizony túlságosan is fiatalon. Mégis megnyugtató, hogy eleve nem mozdíthattam többet hátra, mint előre, mert ezt az ügyet akkor csak rosszindulattal lehetett volna hátramosztítani. Mint mindent, ami egy-egy gátszakadásnál a történelem *lő sodrába* kerül.

„Sors, nyiss nekem tért!”? — Évszázadonként sincs olyan ritka szerencsés pillanat, amikor egy húz körüli fiatalember úgy érezheti: történelmi érvényű tetteket hajthat végre, kinyílt előtte a cselekvési tér, a végtelenre nyílt ki. Segíthet kifordítani a sarkából a világot.

Mindez persze a valóságban sokkal köznapibb. Valahol egy árokszálen butykölök a felfordított biciklin, s megpróbálom befoldozni a rossz gumit a rossz gumiragasztóval.

Talán érzékeltet valamit ezeknek a heteknek a lázából, ha az előjegyzési naptár rubrikáiból ide másolok két hetet. (Javarást már utólagos „előjegyzések” ezek, az események, személyes falunévek, adatok stb. rögzítésére.)

Április 1. Vasárnap (Húsvét): 11 h Utazás. Útiköltség. Parcsétich. Kom. párt. Pödör. Alispán. Csetényi. Megye...

Április 2. Hétfő (Húsvét): Fogat. Mezőnyék. Ábrány. Mezőkeresztes. Repülőbizottság. Főszolgabíró.

Április 3. Kedd: Mezőkeresztes. Fogat nincs. Telefon Csátra, Kövesdre. Repülőbizottság.

Április 4. Szerda: Mezőcsát. Kom. párt. Kácsi-Feteke. Berecz János. Igriciek panasza. Szeke-res. Földig. Bizottság. Főszolgabíró.

Április 5. Csütörtök: Miskolc. Alispán. Parasztpárt. Czövek. Balogi. Földbirtokrendező Tanács. Lakáskeresés. Bicykligénylés.

Április 6. péntek: Kerékpár. Igazolvány. Javitás. Parasztpárt. Defekt. Indulás. Defekt. Sajókeresztúr.

Április 7. szombat: Házhelyek. Kérvény közbirt. erdőre. Földigénylő Bizottság. Kisajátítás. Bicyklijavitás. Szekéren Szentpéterre. Jegyző. Kerékpárkölc. Edelény. Bizottság. Kom. párt.

Április 8. vasárnap: Kom. párt. S.szentpéter. Szinyicin. Főszolgabíró. Kazinc. Bic.javitás. Czövek. Tanító. Putnok. Vita. Defekt. Dédes. Földig. Bizottság.

Április 9. hétfő: Dédes. Javaslat. Mályinka javaslata. Főjegyző. Gróf. Miskolc. Parasztpárt. Czövek.

Április 10. kedd: Bic.javitás. Földbirt.rendező Tanács. Tiszatarjániak. Útnak indulás. Har-sággy. Emödi szőlő. Mezőkeresztes.

Április 11. szerda: Mezőkövesd. Juhász. Főszolgabíró. Szentistván. Repülőbizottság.

Április 12. csütörtök: Névnap. Repülőbizottság. Főszolgabíró. Mezőnyék. Miskolc.

Április 13. péntek: Miskolc. 3/4 12 alispán. Földbirtokrendező Tanács. Pecsét. Nyomda. Kom. párt. Csetényi. Lakást nézni. Naplóírás. Jelentés megírása.

Április 14. szombat: Szinyicin. Nyomda. Kom. párt. Csetényi.

Egy kiszakított füzetlapon megtaláltam valamelyik jelentésem bevezető részét. Eszerint: „A megyében alig van nagybirtok. A felosztható területek nagy részét középbirtokok teszik.

Különösen kevés a föld az özdi, a sajószentpéteri és a miskolci járás területén. Itt ugyanis az igénybe veendő földbirtok java része erdőbirtok, tehát az államot illeti.

A déli részekben, kivált a mezőkövesdi és a mezőkeresztesi járásban, szintén kevés a felosztható föld, viszont — s ez súlyosbítja a helyzetet — annál több a nincstelen földmunkás. Ország-szerint ismerik a mezőkövesdi, a szentistváni, a tardi agrárproletárokat, ők a legtávolabbi vidékekre, sőt még Németországba is elvándoroltak nyaranta summásnak, aratónak, mert a környék nem győzte foglalkoztatásukat.

A folyton változó környezet, a különféle munkahelyeken gyűjtött tapasztalatok stb. nyomot hagytak a matyóvidék társadalmán. Sokkalta mozgékonyabb, élelmesebb, felszabadultabb az itteni földmunkásság, mint a helyhez kötött vagy a közeli nagybirtokon idényszerűen foglalkoztatott gazdasági cselédek, napszámosok, részes munkások. Mindennél jobban kitűnik ez abból, hogy kitelepülésre itt aránytalanul többen jelentkeztek, mint bármely más vidékéről a megyé-nek, pedig — mint említettem — máshol sem dűskálnak a földben.

Előre jelzem: még több kitelepülőre lehet és kell számítani. Soknak nyilvánvalóan nem jut föld, mégsem iratkozik fel egyelőre, mert nem tudja, hová telepítenék, és nem hajlandó akár-milyen földre és környezetre elköltözni.

Várják tehát a híreket az új hazáról. A jelentkezők ugyanis már választottak egy bizottságot, melynek az lesz a feladata, hogy a kijelölt területeket, a föld minőségét, a rendelkezésre álló felszerelést, épületeket, lakóházakat megtekintse, és részletesen tájékoztassa az otthoniakat a látottakról...

A Dunántúlon jórészt a régi közigazgatás intézte a földreformot; a Tiszántúlon s az északi megyékben valóságos forradalom ment végbe, a legmélyebb mélységeig felkavarodott a falu társadalma. Donáth Ferenc: *Demokratikus földreform Magyarországon 1945—47* című könyvében meggyőzően kifejti és dokumentálja ezt a forradalmat. Minthogy folyamatos cselekvéssel, a legteljesebb nyilvánossággal s a legjobb értelemben népi ellenőrzéssel párosult, csudálatos iskolája volt ez a *közvetlen demokráciának*. A maguk kárán tanulgatták a földigénylők, milyen embereket kell a vezetésre kiválasztani; egyre-másra elperegtek a rangosak, a jó beszédűek, a ravaszdiak, a klikkekkel manipulálók, s egyre inkább előtérbe került a józan értelemmel párosuló jellem.

Nem mondom, hogy nem éledezett hónapok múltán a reakció is, a korrupció is, de — ahogy én látom — igazában az történt, hogy a jogrend kezdett helyreállni az országban, és mindenütt és minduntalan beleitükközött a forradalmi igazságtudatba, igazságérzetbe.

Elkezdődtek tehát a visszaperlések, az újrafelosztások, s ezek nyomán a „népitéletek” is. Kerek egy év múlva, 1946 március 26-án összejött a megyéből 150—160 földigénylő-bizottsági elnök, tag, küldött — pártállásra tekintet nélkül — Miskolcon, a Nemzeti Parasztpárt központjában. A „népítéletre” összesereglett küldöttekkel határozati javaslatot fogalmaztunk: „Néhány nappal ezelőtt múlt egy éve annak, hogy a Nemzeti Kormány kibocsátotta a földreformrendeletet. Akkoriban azt hangoztatták, egy hónap alatt végre kell hajtani, hogy a tavaszi munkát az új tulajdonosok megkezdhessék. Azóta egy év telt el, a tavaszi munka ideje elmúlt: nem mi vetettünk, elmúlt a nyár: mi arattunk, de nem magunknak. Eljött az őszi és még mindig kevesen voltak közöttünk, akik nyugodt lélekkel kezdhettek az őszi szántáshoz. Itt vagyunk az új tavasz küszöbén még mindig bizonytalanul és föld nélkül.

A türelmünk elfogyott, elég volt a várakozásból. Egy év óta járjuk a hivatalokat, írjuk a kérvényeket, várjuk a határozatokat, elég volt a kilincselésből. Mi nagyon jól tudjuk, hogy a földreform végrehajtásának a kinyújtása mind úri huncutkodásból, ravasz úri számításból ered, és minden tulajdonképpen a reakció aknamunkája. Azt is tudjuk, hogy ez a halasztgatás nemcsak a mi érdekeinkkel, hanem az egész nép érdekeivel, a demokratikus kormány programjával és Veres Péter elgondolásával is szemben áll, éppen ezért törvényesnek és helyénvalónak tartjuk, ha minden eszközzel ellene szegülünk, és nem tűrjük még akkor sem, ha erőszakra kerül sor.

Mivel mi szeretjük a békességet, és fölösleges összetűzéseket igyekszünk elkerülni világosan leszögezzük álláspontunkat.”

1. (Itt azokat sorolják fel, akiknek az eltávolítását követelik a megyei Földbirtokrendező Tanácstól és a Földhivattaltól, s azokat, akiknek a munkájával különösen meg vannak elégedve.) „Követeljük, hogy a Földbirtokrendező Tanács a jövőben a 600-as rendelet szellemében járjon el, ne hitegessen hétről hétre, hónapról hónapra a határozathozatallal, ne másítgassa a határozatait, ne fogadja soron kívül a földbirtokosokat, és minden erejével azon legyen, hogy a földreformot minél hamarabb befejezhessük, a kiosztott földeket teilekkönyvezhessük.

2. A községek közötti vitákat elsősorban intézze a Földbirtokrendező Tanács, mert ezek a viták a legnagyobb akadályai a földreform gyors befejezésének.

3. A szabotáló, erőszakoskodó és felsőbb fokú ítéleteket semmibe vevő vagy korrump földigénylő bizottságokat azonnal le kell váltani. Kivételt képez az az eset, ha egy megelőző határozat alapján igénybe vett vagy 1945 évben felosztott föld visszaitélését tagadja meg a földigénylő bizottság, mert akkor minden esetben a földigénylő bizottságnak van igaza.

4. Rendeletileg mondja ki a földművelésügyi miniszter, hogy aki nyugatról még mindig nem tért vissza, ne tarthasson tovább igényt földjére.

5. A házhelyosztásnál fokozottabban vegyék figyelembe a kisparasztok érdekeit.

6. Azokat a hivatalnokokat, ügyvédeket s minden egyéb olyan személyt, aki a volt földbirtokosokat bármilyen úton, bármiféle ravaszkodással igyekszik a földjébe visszasegíteni, azokat mi a demokrácia és a nép ellenségeinek tartjuk, s velük szemben mindenkor ennek megfelelően fogunk eljárni.

7. Földet vissza nem adunk. Mikor ezt tesszük, köztársasági elnökünk, miniszterelnökünk, Rákosi Mátyásnak, a Magyar Kommunista Párt vezérének, és Veres Péternek, az Országos Földbirtokrendező Tanács elnökének, a Nemzeti Parasztpárt elnökének szavai szerint cselekszünk.

8. Egységesen és elszántan állunk Veres Péter mögött. Tudjuk, hogy a mi ügyünk jó kezeken van. Aki pedig Veres Pétert, a legelső magyar parasztot támadja, az velünk találja magát szemközt. Aki neki ellensége, az a parasztságnak és az egész dolgozó népek ellensége, annak nincs helye a dolgozók Magyarországon..."

Felvonultak utána a miskolci főutcán a földigénylők, „népítéletre” a megyei Földbirtokrendező Tanácshoz. Az első szóváltások után kezdett a hangulat veszedelmesen felforrósodni. Sikerült azért csillapítanom őket annyira, hogy senkit sem löktek ki az emeleti ablakon.

Fekete Gyula

Felszabadulásunk pénzei (1944–1945)

A Vörös Hadsereg parancsnokság pénzjegyei

Az 1899. és az 1907. évi hágai¹ egyezmények szerint a hadseregeknek a természetben igénybe vett szolgáltatásokért (requisitio) — amennyire lehetséges — készpénzzel kell fizetni, ellenkező esetben pedig azokról elismervényt kell adni, s a tartozásban levő összeg kifizetését a lehető legrövidebb időn belül teljesíteni kell. A készpénzfizetés történhetik a) a megszállt állam pénzével, b) a megszálló állam pénzével, vagy pedig c) erre a célra kibocsátott, ún. „megszállási pénzzel”. Az első esetben a készfizetés csak akkor lehetséges, ha a megszálló hatalom tekintélyes mennyiségű közpénzt zsákmányolt a megszállt területen, mivel a hadsereg, amely valamely területet megszállva tart, az állam tulajdonában levő készpénzt stb. lefoglalhatja. A megszálló hatalom saját, honi pénzével a legritkább esetben fizet, mivel nem érdeke — a háború következtében egyébként is alaposan igénybe vett honi fizetési forgalmát — feleslegesen felfokozni azt, hogy azt az általa megszállt területekre is átvigye. Maradt tehát a harmadik eset, az ún. *megszállási pénz* kibocsátása és használata.

Az ilyen megszállási pénzek kiadását főként az indokolta — szemben az elismervény ellenében történő requisitioval —, hogy a requiráló csapatok által kiállított „elismervényeket” azok beváltásánál, különféle kifogásokkal — mint: nincsen az előírásoknak megfelelően kiállítva, nem az arra illetékesek írták alá, hamisítványok stb. — elutasították, és így ezek egy része nem érte el célját. Ezzel szemben a megszállt terület pénzegységében és azzal egyenlő értékű törvényes fizetési eszközként kiállított megszállási pénzt nem kellett semmiféle más értékre felcserélni, mert azzal minden megszorítás nélkül, mindenféle tartozást ki lehetett egyenlíteni. Előnye tehát mindkét fél részére kézenfekvő volt.

A II. világháború alatt, a szövetséges hatalmak is² ilyen megszállási pénzjegyekkel oldották meg a megszállt területek — őket illető — pénzügyi problémáit Afrikában, Itáliában, Német-

¹Corpus Juris Hungarici 1913. évi XLIII. törvénycikk, 42–56. cikkelyei.

²Schwan, Frederick and Joseph E. Boling: World War II Military Currency, Portage, Ohio, 1978.

³Toy, Raymond S.: World War Allied Military Currency, IIII edition, pp. 66, 67 és 69, San Diego, 1969.